

Zbigniew Mierzwiński

"Wierni Polsce : ludzie konspiracji
piłsudczykowskiej 1939-1947", Marek
Gałęzowski, Warszawa 2005 :
[recenzja]

Niepodległość i Pamięć 13/2 (23), 255-257

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Niepodległość i Pamięć”
Nr 23, 2006

**Marek Gałęzowski: *Wierni Polsce. Ludzie konspiracji piłsudczykowskiej 1939-1947*. BIBLIOTEKA „NIEPODLEGŁOŚCI”
TOM II, Towarzystwo Przyjaciół Instytutów Józefa Piłsudskiego
Zagranicą, Wydawnictwo LTW, Warszawa 2005**

„Dla Niepodległości wydobyć musimy ze siebie wszystko, złożyć wszelkie ofiary”.
„Droga” 1943, nr 1.

Tym jakże wzniosłym i trafnym cytatem zaczyna się niezwykła książka – opracowanie młodego historyka doktora Marka Gałęzowskiego. Jest to właściwie obszerny leksykon biograficzny Piłsudczyków uczestniczących w konspiracji lat wojny na drogach do Niepodległości Polski.

W III Rzeczypospolitej systematycznie zwiększa się zainteresowanie biografistyką ludzi a zwłaszcza tych, którzy w najtrudniejszych dla Polski okresach działali dla Jej Niepodległości nie oszczędzając swego zdrowia, często poświęcając swoje jakże młode jeszcze życie.

Te zainteresowania to niewątpliwie pozytywne zjawisko, co ma jednak różne przyczyny. Jedną z nich jest ogólny wzrost świadomości historycznej naszego społeczeństwa, a w wyniku tego stałe dążenie do pogłębiania świadomości narodowej.

W dobie obecnej niewątpliwie i biografistyka historyczna, uwolniona z kagańca cenzury PRL-u, staje się znaczącym czynnikiem pogłębiania rzetelnej i niczym już nie ograniczonej wiedzy. Przyczyną tego zainteresowania jest także dążenie do upamiętniania czynów i postaci związanych zwłaszcza z tą niezakłamaną, prawdziwą historią Polski XX wieku. Dotyczy to głównie ludzi zaangażowanych bardzo czynnie w naszym marszu do prawdziwej i pełnej Niepodległości. Zwłaszcza w okresach ostatnich wojen światowych ubiegłego wieku.

Wychodząc tym zainteresowaniom na przeciw pod koniec 2005 roku, w Warszawie ukazało się dosyć obszerne, liczące blisko 1100 stron, opracowanie biograficzne pod znamienym tytułem: „Wierni Polsce – Ludzie konspiracji piłsudczykowskiej 1939-1947”. Jego autor doktor nauk historycznych, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, mimo młodego wieku, posiada już znaczący dorobek naukowo-publicystyczny w zakresie najnowszej historii Polski.

Opracowanie doktora Gałęzowskiego składa się z 2 części. W pierwszej stanowiącej obszerny wstęp, liczącej ponad 140 stron, autor omawia polityczną konspirację piłsudczykowską w latach 1939-1947. Prezentuje organizacje i działalność Piłsudczyków oraz zarys ich myśli politycznej.

Ponadto w tej części książki zamieszczono m.in. wykaz haseł, wykaz skrótów ogólnych i archiwalnych oraz obszerny wykaz skrótów bibliograficznych, natomiast na końcu opracowania indeks nazwisk.

Niewątpliwie najbardziej interesujący i najważniejszy jest osobowy leksykon biograficzny zamieszczony na ponad 900 stronicach, zawierający 225 biogramów o różnej

objętości od kilku wierszy do kilku stron. Znaczna większość biogramów zaopatrzona została w fotografie sylwetek, a często i różnych istotnych zdarzeń związanych z danym hasłem biograficznym.

Należy podkreślić że leksykon doktora Gałęzowskiego opracowany został obiektywnie, bowiem obok tych, którzy do końca swego życia zachowali godną, patriotyczną postawę zamieszczono także biogramy tych nielicznych, którzy w sędziwym wieku sprzeniewierzyli się patriotycznym wskazaniom Marszałka Piłsudskiego i przeszli na współpracę z komunistami, czego przykładem był Klaudiusz Hrabyc, który po powrocie z emigracji do kraju wyrażał pogląd „że tylko komuniści polscy reprezentują rzeczywisty interes polski i polską rację stanu”. Jak podaje Gałęzowski, to Stefan Kisielewski wymieniał Hrabycę wśród publicystów najbardziej służalczych wobec władz komunistycznych. W biogramie nie zabrakło informacji, iż to Hrabyc podjął także współpracę agenturalną z SB. Ale jak wynika to z całości leksykonu tego typu przypadki były pojedyncze i odosobnione. W przeszło 95 procentach byli to wielcy patrioci do końca swego życia. Z lektury leksykonu poznajemy wybitnych Piłsudczyków – których biografie znajdują się niemal na wszystkich stronach opracowania. Umieszczono w książce biogramy wielu wybitnych wojskowych z marszałkiem Edwardem Śmigłym-Rydzem na czele, między innymi generałów: Sawickiego, Hubickiego, Pfeiffera, pułkowników Tunguz-Zawiślaka (komendanta Gł. Zw. Strzeleckiego), Borkiewicza, Koczwały, Wendy, Klepacza, Zientarskiego, ppłk. Lipińskiego, a ponadto wielu polityków i parlamentarzystów oraz działaczy społecznych, dziennikarzy i artystów, i reprezentantów innych zawodów. Dosyć obszerną i dokładną biografię poświęcono wybitnemu Piłsudczykowi ministrowi i wojewodzie – Henrykowi Józewskiemu. Innym, niezwykle skromnym człowiekiem, ale wybitnym Piłsudczykiem – działaczem niepodległościowym był major, harcmistrz Kazimierz Gorzkowski. Peowiak i harcerz, uczestnik walk o Lwów, a potem wojny z bolszewikami, a następnie zdobywania Wilna. Po wojnie działacz Związku Strzeleckiego oraz harcerstwa. Działał w ZHP organizując drużyny mniejszości narodowych m.in. żydowskie. Jak pisał Michał Grażyński: „nad wyraz skromny, nie dbający o zaszczyty i zawsze usuwający się w cień, wykazał się wielkimi walorami ideowymi. W 1939 roku walczył w kampanii wrześniowej po czym za męstwo otrzymał Krzyż Walecznych. Był dwukrotnie ranny i dostał się do niewoli, z której zbiegł. Jeszcze w 1939 roku wstąpił do SZP a potem w ZWZ w 1941 razem z Aleksandrem Kamińskim organizował i prowadził BIP w Warszawie, potem działał w BIP KG ZWZ, a następnie w Oddziale II KG AK”. Jak pisał Kazimierz Leski: „Kazimierz Gorzkowski był jednostką wybitną. Z wykształcenia humanista, długoletni działacz harcerski niesłychanie ideowy, wielki patriota. Człowiek o wielu zainteresowaniach. Działał aktywnie w wielu akcjach wywiadowczych za co otrzymał drugi Krzyż Walecznych i stopień porucznika w 1943 roku. Kazimierz Gorzkowski uczestniczył także niezwykle aktywnie i odważnie w ratowaniu obywateli polskich narodowości żydowskiej. Uczestniczył w Powstaniu Warszawskim, po czym dostał się do niewoli, z której zbiegł. Zamieszkał w Krakowie, gdzie działał w Nie i DSZ. Współpracował blisko z Tadeuszem Zenczykowskim. Pod koniec 1945 r. przybył do Warszawy i włączył się wraz z Al. Kamińskim i Stan. Broniewskim do pracy harcerskiej. Nawiązał także współpracę z ppłk. Lipińskim i włączył się do konspiracji niepodległościowej. Wielokrotnie przesłuchiwany w MBP, również obserwowano i prześladowano jego rodzinę. W 1947 roku Kazimierz Gorzkowski został aresztowany. W więzieniu mokotowskim był torturowany, w tym czasie w jego obronie stanęły rodziny żydowskie uratowane przez niego w czasie okupacji niemieckiej. Gorzkowski czynnie po-

magają Żydom, ukrywając ich, wyrabiając papiery aryjskie, i szukając im miejsca stałego ukrycia, a nawet przekazywał swoje własne dokumenty. W czasie swoich zeznań bronił aresztowanego ppłk. Wacława Lipińskiego. Pomimo dobrej obrony i zasług dla Polski skazano Gorzkowskiego na 15 lat więzienia”.

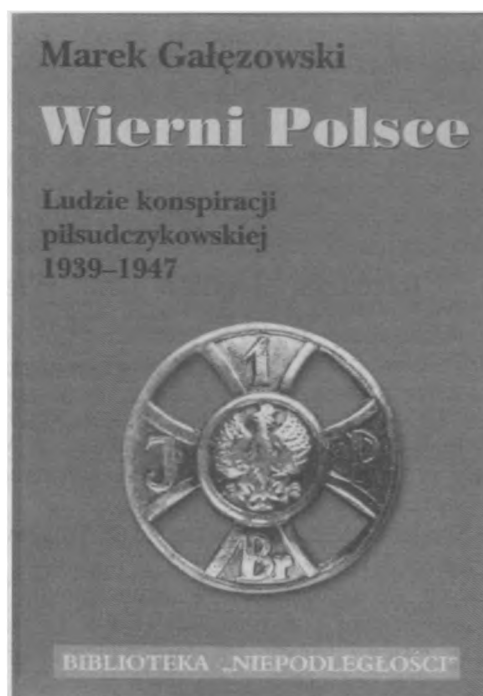
Przebywał w więzieniach: na warszawskim Mokotowie, we Wronkach i w Sieradzu. Bezustannie karany za godną patriotyczną postawę. W opiniach więziennych pisano, że jest „zatwardziałym wrogiem Polski Ludowej”. Dopiero w październiku 1956 roku został zwolniony. W swoim liście przesłanym do Anglii w kwietniu 1957 roku opisał swoje powojenne losy oraz krytyczną sytuację harcerstwa w kraju. List ten został jednak przechwycony przez Służbę Bezpieczeństwa i od tej pory Gorzkowski był obserwowany i inwigilowany przez organa MSW. Od grudnia 1958 roku

pracował w Muzeum Narodowym, jednak w 1977 roku wbrew zamiarom dalszego zatrudnienia zmuszono Dyрекcję Muzeum do przeniesienia Gorzkowskiego na emeryturę. W latach 1957-1965 razem ze Stanisławem Broniewskim i Henrykiem Bagińskim działał w kręgu instruktorskim ZHP „Wigry”. Przez cały okres powojenny za wyjątkiem lat więziennych utrzymywał bliski i przyjacielski kontakt z Aleksandrem Kamińskim, który także wspierał materialnie rodzinę Gorzkowskiego. Utrzymywał także bliskie kontakty z rodziną, ppłk. Lipińskiego (zamordowanego w więzieniu) oraz z pułkownikiem Zientarskim. Od początku lat 70., po ciężkiej chorobie żony miał bardzo trudną sytuację materialną. Zmarł w Warszawie 8 stycznia 1983 roku.

Za swą wierną służbę Ojczyźnie Kazimierz Gorzkowski był Odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojenny Virtuti Militari, Krzyżem Niepodległości, czterokrotnie Krzyżem Walecznych i innymi odznaczeniami. Zarówno żona Maria, jak i córka Anna w 1949 roku były skazane za działalność męża i ojca i przebywały od tegoż roku około 2 lat w więzieniach.

Tyle o Kazimierzu Gorzkowskim można dowiedzieć się – oczywiście w streszczeniu hasła – w leksykonie Marka Gałęzowskiego. Każde hasło osobowe zaopatrzone jest w odnośną obszerną bibliografię. W tekście dotyczącym Kazimierza Gorzkowskiego autor zamieścił także 2 fotografie.

WIERNI POLSCE Marka Gałęzowskiego to niewątpliwie dzieło, które powinno zainteresować wszystkich – nie tylko profesjonalistów, ale także i miłośników niezakłamaną historią Polski XX wieku.

Zbigniew Mierziński